

ПАЙШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

• ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОЛАЛАР ЖАМҒАРМАСИ ҲАФТАЛИГИ •

• Баҳоси эркин нарҳда •

Х. МАМАТҚУЛОВ сурати

НАВРЎЗ ДАВОМ ЭТМОҚДА

16 апрель куни Мирзо Улугбек туманидаги “Охунбобоев” номли маҳаллада “Наврўз” тантаналари бўлиб ўтди. Байрамда мингдан зиёд, ҳар хил миллат кишилари иштирок этди. 60 кило гуручдан ош дамланди ва бошқа ҳар хил пишириқлар тайёрлашиб дастурхонни безадилар. Хурсандчилик, байрам кайфияти кун бўйи одамларни тарк этмади. Яна бир эътиборли томони шундаки, бундан бироз вақт олдин “Ватан” ва “Охунбобоев” маҳаллалари қўшилиб, битта маҳаллага айлантирилганди. “Наврўз” тантаналари бу маҳаллани янада жипслаштирди.

Байрамнинг хуш кайфиятда ўтишига хонанда, раққосалар муносиб ҳисса қўшдилар. Таниқли хонанда Хайрулла Лутфуллаевнинг чиқиши кўпчиликка манзур бўлди. Маҳалладаги боғча болалари тайёрлаган байрам дастури ҳам одамларда қизиқиш уйғотди. “Наврўз”га бағишлаб чиқарилган “Маҳалла ҳақиқати” деворий газети юқори баҳоланди.

“Соғлом авлод учун” жамғармаси раисаси Гулнора Йўлдошева байрамда қатнашиб, жамғарма ҳисобидан 20 та ночор оилага кийим-кечак, 4 ярим минг долларлик ногиронлар араваси тақдим этди.

Байрамда иштирок этган республика Маҳалла қўмитасининг раиси “Соғлом авлод учун” ордени нишондори Шукрулло Темиров шундай тантанани уюштиргани учун маҳалла фаолларига миннатдорчилик билдирди.

Х. АЗИМОВ,

“Охунбобоев” маҳалла қўмитаси
раиси муовини

УШБУ СОНДА:

Зумрадхон АБДУЛЛАЕВА:

«Қабрингда тинч ёт онаси»

4-бет

Шоира КАМОЛИДДИНОВА:

«Дилингда гар Муҳаббат йўқ...»

6-бет

Фалакнинг гардиши

7-бет

КЕЙИНГИ СОНЛАРДА:

Аҳмаджон ҚОСИМОВ:

Илонлар дунёси

Юсуф ХУДОЙҚУЛ:

«Инсоний руҳ кимга насиб этади»

Кенжа БЕГЖОНОВ:

Отажон Худойшукуров билан суҳбат

“БИЗ УЧУН КЕЧИРИНГ, КУЁВ“

Ушбу мактубимни езишимга рўзномангизининг 1994 йил 4-сонидagi “Биз учун кечиринг, куёв” номи мақола сабаб бўлди. Ростини айтсам, ота-онага ҳам қийин. Уғил ўстириб, қиз чиқариб, келин олиб энди ҳузур-ҳаловатини кўраман деганда, кўйиб қолишдан ёмони йўқ.

Маҳлиёхон келинлик номига доғ тушириб, ота-она, сингилларининг юзини ерга қаратди. Масаланинг мени ажаблантирган бир томони шундаки, наҳотки қизнинг шу одатларини билган билим юрти ходимлари бефарқ қарашган, уни ўртага олиб насиҳат қилмаган? Нима ҳам дердик, бўлар иш бўлиб ўтди. Энди ниятим уни билган-кўрган қизлар, сингилларимиз синҳор бу одатни қилмасинлар, бу йўлдан юрмасинлар...

Хурматли...! Мен сизнинг номингизни билмайман. Шунинг учун сизга хурматли деб мурожаат қиламан.

Тўғри, инсон ўзидан ўтганини ўзи билади. Аммо бир қизни кўриб, ҳамма қизлар шундай деб ўйлаш тўғри эмас.

ДИЛОРОМ, Тошкент шаҳри

ХУРМАТЛИ...! Мен сизни ҳасрат тўла мактубингизни ўқиб, ростини ўзимни йиғидан тўтолмадим.

Маҳлиё ўз оиласига, ўлан-тўшагига кўз олайтирибдими, ўз бахтини барбод қилгани. Эсиз, унга аёл деган ном.

Хурматли...! Ҳеч қўйинманг, аввало ҳар қандай инсон ҳам адашиши мумкин. Айниқса турмуш масаласида. Маҳлиёхон, яъни турмуш ўртоғингиз эса гам чекишга арзимади. Мени айтди дерсиз, бундан кейин оила қурсангиз, албатта бахтли бўлиб кетасиз. Чунки сизда айб йўқ. Сиздекโปรดли, тушунган, сабр-тоқатли йигитлар кам тугилади.

Дано ҲОЖИБОЕВА,
Қашқадарё вилояти

Афсуслар бўлсинки, мен ҳам аёл зотида ишонмайман. Уларга қандай ҳам ишонай. Мен ҳам ўша Маҳлиё каби алдоқчининг қурбони бўлган бўлсам.

Уйланганимдан кейин бир йил

ўтиб касалхонага тушиб қолдим. Хотиним мени кўргани кунора келар эди. Мен бўлса унга бундай иссиқда қўлда бола билан қўйналиб ҳар кун келаверма дер эдим. Ушанда у сизиз зерикиб кетялман... уйда, деган гапларни айтар эди.

Афсус, мен бор-йўғи 28 кун касалхонада даволанган кунларда хотиним менга хизнат қилган экан. Буни кейинроқ билдим. Мақолада ўқиб яна ўша ўтган кунлар едимга тушиб кетди. Аёллардан яна кўнглим қолди.

Бу ишончсизлигим учун ҳали турмушга чиқмаган ҳаёли сингилларим, кимнингдир хизматидан алданиб кўзида еш билан юрган опа-сингилларим, тендошларим, ҳали ўз бахтини, кўнглидаги инсонни топаман деб ишонч билан яшаётган елғиз аёллардан узр сўрайман.

Маҳлиёни турмуш ўртоғи...га (исми езилмаган) маслаҳатим: йигитнинг боши омон, лафзи ҳаёло, диёлати бор бўлса, у бахтини эрта-кеч, барибир топади.

БАҲРОМ,
Андижон шаҳри

Б. КАМОЛОВ сурати

БОЛА — ОИЛА КЎЗГУСИ

Бир донишманддан сўрабдилар:

— Қандай аломатлар одамнинг бахтли эканидан хабар беради?

Донишманд аитади:

— Ҳалол меҳнат, сахийлик, ғайрат, очиқ юзлилиқ ва ширин сўзлилиқ бахтли одам аломатларидир.

Яна ундан сўрабдилар:

— Чакки йўлда юрган тарбиясиз фарзанд нимага ўхшайди?

Донишманд аитади:

— Бундай фарзанд ортиқча ўсган бармоққа ўхшайди. Уни кесиб ташламоқчи бўлсанг, оғрийди, ўз жойида қолдирсанг, бедаво бўлиб турaveraди. Қиссадан хисса шуки, энг аввало фарзанд келажаги ва тақдири учун ҳар бир ота-она ўзини жавобгар

ҳис қилмоғи ва оилада шахсий намуна кўрсатиши лозим. Одатда боланинг хулқ-атвори, ҳатти-ҳаракати қараб ота-онасига баҳо беришади. Одобли, тарбияли болани кўрган кишилар, шу боисдан ҳам ота-онанга раҳмат дейишади.

Шахсининг шаклланиши гўдаклигидан бошланади албатта. Шунинг учун ҳам инсон характерининг таркиб топишида, тўғри тарбияланишида оиланинг роли, ота-онанинг таъсири бениҳоя катта. Демак, инсоннинг инсон бўлиб қамол топишида боғча, мактаб, олий ўқув юртлари маълум бир восита ролини ўйнайди, холос. Шунингдек, одам ўзлигининг шаклланишида кўпроқ ташқи муҳит, еру дўстлар, таниш-

билишларнинг ҳам таъсири катта бўлади.

Машхур файласуф олим Афлотун олдига бир аёл уч кунлик боласини олиб келиб, фарзандимни тарбиялашни қачондан бошласак экан, деб маслаҳат сўраганда, донишманд сиз болани тарбиялашга роппа-росса уч кун кечикисиз дегандай, биз ҳам ҳозирги ёшларимизни тарбиясига панжа остида қараб, уларни тўғри йўлга солишда анча оқсоқланиб қолдик. Энди бу ишга астойдил киришишимиз ва ёшлар тарбиясини ҳар бир инсоннинг муқаддас бурчиға айлантиришимиз шарт.

Тошкент давлат университети хорижий филология факультетида, шаҳарда яшовчи талабала-

ТАЖРИБАСИЗЛИГИ ПАНД БЕРДИ

“Чорсу” бозорига ул-бул харид қилгани келган аёлнинг ҳамёнидан 200 минг сўм-купонни ими-жимиди ўмараётган хиссавур қўлга тушди. Тергов ишларидан маълум бўлдики, ўғри Тошкентдаги мактаблардан бирида ўқиркан.

ЮРАГИ “УРМАЁТГАН” ЙИГИТ

Нима гап бўлди-ю, Нишон туман босмахонаси ҳисобчиси Норпўлат Элбоевнинг юраги урмаётганлиги маълум бўлиб қолди. Шошиб қолган босмахона ходимлари ҳисобчининг “хай-хай” лашига қарамай, “Тез ёрдам” чақиринди. Зудлик билан етиб келган дўхтир ҳам Норпўлатнинг юраги урмаётганлигини тасдиқлади.

Ҳисобчи йигит Норпўлат билан боғлиқ гаройиботнинг “сири” шунда эдики, унинг юраги кўкрагининг ўнг томонида жойлашган экан. Буни, бундай ҳолга илгари ҳеч дуч келмаганлиги сабабли эсанкираб қолган дўхтирга “кахрамон”нинг ўзи секингина шип-шип кўйди.

СИНАЛМАГАН ОТНИНГ СИРТИДАН ЎТМАНГ

1933 йилда туғилган А. Н. исмли шахс 1962 йилда туғилган бир йигит билан “хангомаси соз” чиқиб қолди. Иккови дўст гутинишиб, А. Н.нинг хонадонига танишгандикларини “ювиш”га келишди. Аммо, чой-пондан сўнг меҳмоннинг феъли айниб қолди. “Дўст” никобидagi жиноятчи, уй эгасига пичоқ ўқталиб, унинг 2 та телевизор, 33 минг сўм-купон ва бир неча хил биллур буюмларини “шилиб” кетди.

ТҮЙ БҮЛДИ

Чилонзор туман 4-мавзеида яшовчи Абдуллаевлар хонадонига катта тўй бўлди. Аниқроғи шулки, Низомиддин Абдуллаев оиласи шу вақтгача бир хонали уйда етти жон яшаётган эди. Ўзбекистон Болалар жамғармаси ва туман ҳокимлиги фаолияти туфайли бу оилга 2 хонали уй берилди.

КУППА-КУНДУЗИ

Чилонзор тумани жиноят-қидирув бўлими ходимлари 1974 йилда туғилган бир йигитчини қўлга олдилар. Эътиборни тортганидан томони шуки, унинг ёнидан 1963 йилда ишлаб чиқарилган 28 калибмли қирқма милтик топилиди.

КАМПИР САҲОВАТ КЎРСАТДИ

Богот туманидаги “Тошкент” жамоа ҳўжалигида истиқомат қилувчи Авазжон момо Қизил Яримой жамияти ҳисобига ўз жамғармасидан 100 минг сўм-купон топширди. Нафақада бўлишига қарамасдан товук асраб, сигир парвартишлаб қуйманиб юрадиган момо бу пулни колхозга сотган сутидан сўмма-сўм тўплаган экан.

ОНАСИ УЧУН... ОЛТИ МИЛЛИОН

Урганч шаҳрида мудҳиш қотиллик содир бўлди. Муҳаммад Бекжонов исмли муртад эллик олти яшар онаси Шодмон Бойжоновна билан отасидан мерос “ГАЗ-24” енгил машинаси устида келиша олмай қоладилар. Оқибатда ўғил онасидан қўтилиш йўлини излайди ва Рустам деган йигитни олти миллион эвазига қотилликка кўндиради. Қотилликдан воқиф бўлиб қолган хотини ҳам гувоҳ сифатида гумдон қилинади.

Онасини, хотинини йўқотиб, машинани сотиб, маишат қилмоқчи бўлган ўғил ва унинг оғайниси тегишли жазосини олдилар.

СУРАЙЁХОНГА СОВҒАЛАР

Хоразм вилоят болалар жамғармаси раиси Р. Отамуродов яқинда ўн икки яшар қизалоқ Сурайё Ҳожиева хонадонини йўқлаб борди. Жамғарма номидан қимматбаҳо совға-салом топширди.

Сурайёхон онасидан вақтли етим қолди, отаси эса бошқа оила кўрди. Қизалоқни бобоси Исмоилжон ота тарбияламоқда. Етим кизчани онаси бир вақтлар хизмат қилган Урганч шаҳарлараро алоқа уйи маъмурияти ҳам унутгани йўқ.

Ўз мухбирларимиз ва ИИБ матбуот маркази хабарлари асосида тайерланди.

римизнинг ота-оналари билан тарбиясидаги айрим салбий фақултет маъмурияти, томонлар, уларнинг оилада ниҳоятда талтайтириб-эркалатиб юборишга йўл қўймаслик, ўқишга кетиб, кечгача нима иш билан шуғулланиши ота-она томонидан назорат қилинмаслигига чек қўйишга қаратилди.

Факултет маъмурияти ва мураббийлар томонидан бил-дирилган фикрларга ота-оналар ҳам қўшилган ҳолда бола тарбиясига оид тажрибаларни ўртоқлашдилар.

Ш.ИМЯМИНОВА

Она Шер ҳайвонот боғида, йўғон темир панжаралар билан ўралган қафасда яшаркан. У оғир ва сап-сариқ гавдасини лорсиллатиб, қафас ичида у ёқдан-бу ёққа бориб келар, гоҳ эса катта, ёлдор бошини осилтириб, одамларга термилиб ўтираркан.

Она Шер жуда зерикар, бетоқат бўлар, тутқунликда яшашга ҳеч кўниқолмас экан. Она Шернинг кўнгил юпанчи, кўзининг оққораси, ўғли Шербачча экан. Фарзанди унинг эзилган дилига қувонч бахш этар, яшашга умид уйғотар экан.

Она Шер ўғли билан овунар, ёлғиз жигарбандининг кундан-кунга улғаяётганини кўриб, ич-ичидан севинаркан.

Аммо Шербачча тушмағур ўта дангаса, лоқайд экан.

Мана, аллақачон кун ёришиб, ҳайвонот боғида ҳаёт жонланган, ҳаммаёқ одамларнинг қий-чувиға тўлган... Шербачча эса ҳамон қафас ўртасида мушукболадай пишиллаб ухлаб ётаркан.

Она Шер ёлғиз боласидан кўз узмас, уни меҳр билан яларкан:

— Арслоним, турмайсанми?— дебди.

Шербачча мудроқ кўзларини очиб, оёқларини ёзиб, керишибди.

— Ойи, ухлагани кўясизми, йўқми?— ириллабди Шербачча.

Она Шернинг бирдан авзойи ўзгариб жаҳли чиқиб кетибди, ёлдор юнглири хурпайибди-да:

— Бунча дангасасан?— деб уришиб берибди.

Шербачча оёқларининг кўрқинчли вазоҳатини кўриб, ўрнидан сапчиб

турибди. Она Шернинг биқинига кириб суйкалана бошлабди.

— Ойижон, нега бекордан-бекорга жаҳлингиз чиқяпти? Ахир турганим билан нима қиламан, бирон иш-пиш бўлмаса...

— Доим аҳволинг шу, ухлаганинг ухлаган, бунча гафлат бўлмасанг, болам? Сенинг ҳолингга ачинаман.

Шербачча ажабланиб, онасига

— Тайёр ин, тайёр овқат, нима бўпти, яшайвераман-да!—дебди Шербачча одатдагидай бепарволик билан.

Она Шер ўғлидан бу гапни сира кутмаган экан, газабланиб, кўзлари ёнибди, думини гурсиллатиб ерга урибди.

— Сен Шербачча эмас, латтасан! Ким айтади сени ҳайвонларнинг энг

оқшомлари яйрар, қоронғуда темир панжаралар ҳам кўзидан чекингандай бўлар, жимжит сукунат кўйида ўзини эркин тутар, салқин ҳаводан тўйиб нафас оларкан... Эҳ-е, кеч бўлишига ҳали қанча бор?

Она Шер ҳарсиллаб, қафас ичида тинимсиз айланавергач, ниҳоят чарчабди, шаштидан тушиб ўғлининг ёнига чўкибди. У панжаси билан жигарбандининг бўйидаги ёлларини силабди:

— Болагинам, сен кўзимнинг оқу қораси, ёлғизимсан, юракдаги дардимни сенга айтмасам, кимга айтаман? Сен — менинг ишонган тоғимсан. Арслоним, ёш эмассан, ақлингни ишлат.

Шербачча оёқларининг гапларига ҳеч тушунмас, "ахир тинчгина яшайпмиз, бизга яна нима керак?" деб ўйларкан.

Она Шер кўзларини юмиб бир зум хаёлга чўкибди. Тасаввурда ям-яшил ўрмонлар, чексиз-чегарасиз адирлар, тубсиз даралар, гоз ва ўрдаклар шовқинига тўлган қалин тўқайзор, мовий осмонга туташиб кетган тик қоялар намоён бўлибди. Дарё томондан эсган шомол қамишларни беозор шитирлатиб ўйнаркан. У озод ва бахтиёр экан. Ота Шер жарлардан тикка сакраб ўтиб ёнида пайдо бўлар, келтирган оёқларини Она Шернинг оёқлари остига ташларкан.

Она Шер ширин хаёлларга ҳеч қўйиб бошини кўтарибди.

— Отам раҳматли қандоқ эди,— кўзларига ёш олибди Она Шер.

Она Шер сўзлар, Шербачча эса қоринини тўйгазибди-да, ерга узала тушиб ётиб олиб, мудрай бошлабди.

Рауф ТОЛИБ

ШЕР БОЛА

ЭРТАК

қарабди, панжаси билан бошини қашиб:

— Гапларингизга сира тушунмаяпман, ойи. Ахир устим бут, қорним тўқ бўлса...

Она Шер унинг гапини шартта бўлибди:

— Номаёқул бузоқнинг гўштини ебсан. Тайёрга айёр!

Она Шер ўғлининг мулойим кўзларига, озгин гавдасига ҳаракатсизликдан ўсмаган панжаларига бир-бир назар ташлабди.

— Болам, мен ҳам қариб қолаяпман. Аввалги куч-қувватим йўқ, кўзларим хира тортган. Ҳадеб ётаверганимдан оёқларим увишиб, зирқираб оғрийди. Ишқилиб, бир кун оёқ-қўлларимни чўзиб, ўлиб қолмасам, деб кўрқаман. Менсиз кунинг қандоқ кечаркин-а?— оҳ тортди Она Шер.

кучли паҳлавони, деб?

— Ахир мендан нима истайсиз?— дебди кўзларини жавдиратиб Шербачча.

Она Шер оғир қадам ташлаб, қафас ичида бетоқат юрар, ўткир тишларини кўрсатиб даҳшатли ириллар, тантқиқ Шербаччани ерга таппа босиб, ғажиб ташлагудай вазоҳатда: Наҳотки, бир умр қафасда тутқун бўлиб яшамоқчисан?— дея ирилларкан.

Она Шер ўз аҳволини кузатаётган одамларга нафрат билан қарар, "тоқай одамларга томоша бўлиб яшаймиз", деб ўйларкан. Айниқса, қўшни қафасдаги маймунлар уни масҳара қилиб, афтиларини бужмайтиришганда, она Шер ҳеч чидай олмас, тишларини гижирлатиб, ўкириб юбораркан.

Она Шер одамларнинг оёғи узилиб, тезроқ кеч тушишини кутаркан. У

БИЛИМДОН

Қани укам, Соливой
Билимдонсан, ҳойнаҳой.
Топ, ишлатиб мияни
Картадан Англияни.

"Хўп бўлади, ака" деб,
Картага қарар ҳадеб,
Терга ботган Соливой
Тополмасдан ҳоли вой.

Роса қидириб қайтди,
Сўнгра фикрини айтди:
"Картани чизган одам
Уни чиқарган ёлдан".

Азамат СУЮНОВ

КЎЗБОЙЛОҒИЧ

Танаффусда ҳар кун
Кўзбойлоғи уйнаймиз.
— Сен бошла,— деб аълочи
Алини ҳеч қўймаймиз.

Али юмса кўзини
Сумкасин очиб аста,
Ечилган уй ишини
Кўчирамиз бир пасда.

Ихром ИСКАНДАР

Ануарбек ДУЙСЕНБИЕВ,
қозоқ шоири

АФАНДИНИНГ БАХТИ (халқдан)

Эшагини йўқотдим,— деб
Ҳар иккита сўзида,
Севинч ўйнаб, қувонч кулар
Афандининг кўзида.
Одамлар дол: — Уловингдан
Айрилган бўлсанг, ҳой,
Нега ранжу алам чекмай,
Қувонаяпсан, нодонвой!
Насриддин дер: — Эшагимга
Минмай қилибман тўғри.
Йўқса олиб кетар эди
Мени ҳам ўша ўғри...
Абдурахмон АҚБАР таржимаси

ТЕЗ АЙТИШЛАР

Чархчи чархпалакни чароғон чорбоғда чарс-чурс чархлаб чарчади.

Асаларичи Асрорнинг асали асақалик Асаднинг асалидан асил.

Сайёр сайёҳ сайлгоҳ сайҳонида сайр қилди.

Ф. ОРИПОВ

Жўра БОБОРАҲМАТ сурати.

— Фаррух ака, "Туркистон" саройи бош директори этиб тайинланганингизга ҳам анча бўлиб қолди. Бу лавозимда ўзингизни қандай ҳис этапсиз?

— Деярли йигирма йил "Ялла"га етакчилик қилган бўлсамда, янги ишни бошлаб кетиш бирмунча қийин бўлди. Эстрада гуруҳига бошчилик қайда-ю, катта бир саройнинг раҳбарлиги қайда? Ташвиш устига ташвиш қўшилди — яхши маънода.

"Туркистон" халқимиз учун ажойиб совға бўлди. Сарой ўзининг жиҳозланиши жиҳатидан нафақат Марказий, балки бутун Осиёда ҳам яққа-ю ягона десам мўбалагага йўманг. Махсус асбоб-ускуналар сотиб олиш учун бир ярим миллион

доллар сарфланди. Анжомларнинг кўпи хориждан келтирилган.

— "Туркистон"нинг бошқа саройлардан, айтилик, Халқлар дўстлиги саройидан фарқи томонлари ҳам борми?

— "Туркистон"ни ҳам сарой, ҳам театр деб аташ мумкин. Кўп эмас, 900 кишига мўлжалланган, шинам, файзли. Биз сахна-лаштирадиган баъзи тадбирларни, масалан, ўша Халқлар дўстлиги саройида ўтказолмайсиз. Достоннинг (Д. Убайдуллаев) мучал тўйини ўтказдик. Жуда чиройли бўлди, болалар ҳам, катталар ҳам бирдек иш-

ўтгандан кейин, Рустам Илёсов "Ялла"да ўрнингизни босаётган эди, чоғи!

— Яширмайман, Рустамнинг кетиши биз учун катта йўқотиш бўлди. Чунки унинг гуруҳимизда жуда билинарлик ўрни бор эди. На илож, йўқлигини билдирмай, ишлашда давом этаймиз, "Ялла" тарқаб кетгани йўқ.

— Хафа бўлманг-у, ижодларингиз номига бўлаётгандай. Анчадан бери янги қўшиқлар айтмайсизлар, борлари ҳам арабча, эронча...

— Тўғри, гуруҳимизнинг ижодий мароми пасайган. Бунинг маълум сабаблари бор. Бироқ, йигитларда ҳам, менда ҳам сахнани тарк этиш нияти йўқ. Хали куч-қувватимиз етарли. Кўп ўтмай "Ялла"нинг чорак асрлик тўйи бўлади. Худо хоҳласа, янги

"Грэмми", "Овация" каби мукофотларни татбиқ этиш учун сиз, журналистларнинг ёрдами зарур. Газет-журналларда, радио, ойнаи жаҳонда сиз айтган "хит-парад"лар ўтказилса, йилнинг оммавий қўшиқлари, муваффақиятга эришган хонанда, бастакорлари аниқланса, жуда соз бўларди.

— Акангиз — марҳум Ботир Зокиров серқирра инсон эдилар. Хонанда, бастакор, мусаввир, ёзувчи... Сиз ҳам бадий ижоднинг бирор тури билан шуғулланасизми?

— Афсуски, йўқ. Фақат қўшиқ айтаман, кўй басталайман. Лекин шоирларни, умуман қалам аҳлини жуда ҳурмат қиламан, устоз даражасида кўраман, маслаҳатларини олиб тураман.

— Обиджон Асомов тўрт-беш

САХНАНИ ТАРК ЭТИШ НИЯТИМ ЙЎҚ.

тирок этишди. Обиджон Асомовнинг спектакл-томошалари, Хайрулла Саъдиевнинг ижодий кечаси, хуллас санасак, рўйхати узун.

— Рустам Илёсов Америкага кетибди деган миш-мишлар эшитдим!

— Миш-миш эмас, ҳақиқат. Рустамнинг кетганига тўрт-беш ойлар бўлиб қолди.

— "Ялла"нинг тақдири нима бўлади унда? Сиз бу ёққа ишга

дастуримизни шу байрамда намойиш этамиз.

— Чет элларда мусиқа аҳли учун "Грэмми", "Овация" каби мукофотлар мавжуд, мунтазам равишда "хит-парад" [оммавий қўшиқлар танлови]лар ўтказилади. Бизда негадир шу нарсa ривожланмаган.

— Санъаткор-ширин сўз гадоси. Бошини силаб, гамхўрлик қилсангиз, юз чандон ортиғи билан қайтаради.

санъаткорни санаб, "даврамиз бор" деб мактанганди. Сиз ҳам шундай давраларда қатнашасизми?

— "Гап"ейсизми? демоқчисиз-да? Албатта, ким бундан қочади?! Синфдошлар билан йиғилишимиз бор, яна баъзи кўнгилга яқин биродарлар билан ҳам учрашиб турамиз. Фақат улар санъат аҳли эмас. Орасида меъмори ҳам, савдо ходими ҳам бор.

АЗИЗ суҳбатлашди

КАБРИНГДА ТИНЧ ЁТ ОНАСИ

Бола онасини излаб, тамшаниб, ўзини у еқ-бу ёққа ура бошлади. Умарали аканинг кўнгли бузилиб кетди. Бешикнинг бош томонига турган сўргични олиб, кичиктойнинг озгиза солди. Ҳадеганда юланавермагач, алла айтмоқчи, бўлди, лекин овози чиқмади. Томоғига бир нарса тикилиб, кўзида еш айланди.

Катта қизи Салимаҳон билан чақалоқни бир амаллаб бешикка белаб уқлатишди. Қизлари мунғайбгина ҳар ер-ҳар ерда етиб қолишди. Уқлаб қолган чақалоқни бешиги билан бир чеккага қўйиб, болаларини жой-жойига ётқизди. Ўрнидан кўзгатишганини сезган кичиктой яна йиғлай бошлади. Умарали ака ҳалигина сўт қайнатиб, идишга қўйиб қўйганини эслади. Ошхонага кириб, дарров илтиб чиқди. Бешикни енбошлаб, чақалоққа сутни бера бошлади. Тамшаниб сўт ичаётган боласига қараб, ич-ичидан ачинаш туйди.

Гўдак экан-да, иложсиз шу сутга ҳам ўрганди. Хаелида хотини Ҳалимаҳон гавдаланди: "Дадаси, сизни ҳам қийнаб қўйдим, болаларим ҳали еш эди. Ҳайитхонимни йўлга юргизсам ҳам бир нави экан. Энди болаларимнинг бахтига сиз сог бўлинг", — деетгандек туюлди. Атрофига аланглади, худди енгинасида тургандек...

Караса, ҳали ҳам бешикни тебратпи, бола аллақачон уқлаб қолган. Шундагина туриб ичкари уйга кирди. Жомадонни титкилаб, Ҳалимаҳоннинг суратини топишда, авайлабгина арди. "Ҳали бошимизда иш кўп эди онаси. Тилаб олган болаларимиздан бирортасининг тўйини кўрсанг ҳам майли эди. Армоним ичимда қолди. Борган жойингга тинч ет, онаси. Болаларингдан хавотир олма. Мен тирик эканман, уларни бировга саргайтирмайман. Бироқ, она меҳри бўлак экан, ўрнини ҳеч нарса босолмас экан. Ўтиб ўтмайдиган қунарларга, узун тунарларга

қолдик-ку, онаси!"

Ҳеч ким ҳаётнинг аччиқ қисматиға рўбарў бўлмасин. Эркак кишини кўзидан еш оккулик, бешик тебратгулик, қозон-товоққа қарагулик қилмасин экан. Хотинининг маърақасидан кейин Умарали акани ишхонаси — Андижон илгалама ишлаб чиқариш бирлашмасининг раҳбарлари йўқлатишди. Беш нафар норасида қизи қолганини, кичиги ҳали чақалоқ эканлигини эшитиб, Умарали акага шароит яратиб беришди. Енгилроқ ишлаб, йилик, болаларининг пулини вақтида олиб турадиган бўлди. Яхшиямки, катта қизи Салимаҳон дастёр, уй ишларига ердамлашади. Мактабдан келиб қотасининг енига киради, қўлидан ичини олади. Севара, Хуршида, Ўғилойлар ҳам синглиси Ҳайитхонга қарайдиган бўлиб қолишди. Умарали ака кечки овқатга унлар экан, кичиктойга сутли овқат пиширишни ҳам унутмайди. Дастурхон езилгач, юраги орзиқиб

кетеди. Болалари оналари ўтирадиган пойгакка бир-бир қараб қўйишади. Кичкина Ҳайитхон айни овқат пайтида яна хархаша қила бошлади. Ҳаш-паш дегунча болалар ўрниларидан туриб, мактабга кетишади. Ҳайитхоннинг ҳам чиройи очилиб, уйнаб қолди. Умарали ака ҳам ховлисидаги экин-тикин ишларини қилиб, енгил тин олди. Болаларнинг ризқи, ҳарна рўзгорга ердам дея ховлининг четларини ҳам бўш қолдирмади, у-бу экди, ўтказди.

Кичкинагина жуссасида тоғдай бардошни кўтариб юрган, ўз ҳузур-ҳаловатидан кўра фарзандлари қамоли учун қайгура оладиган бу одамнинг қунари шундай ўятпти...

Бугун хотинини қора ерга қўйиб, йили ўтмай уйланаётган, болаларининг ўқисқ қалбларини жароҳатлаётган оталар қамми? Тўғри, беш қўл баробар эмас. Хонадон аёл киши билан файзли. Ҳаётнинг ўзи ҳам шунга мажбур қилади. Болалари тақдирини ўйлаб иккинчи бор турмуш қурадиган кишиларни қоралашдан йироқман. Айтмоқчи бўлганим — Олтинқўл туманидаги "Коммуна" жамоа ҳўжалдугида истиқомат қилувчи Умарали аканинг аели ўрнини билдирмай, оилга бош бўлиб юриши катта давлат. Қизларининг қамолини кўриш эса отанинг яна бир бахти. Зеро, бу қўхна дуне фақат айрилиқлардангина иборат эмас.

Зумрадхон АБДУЛЛАЕВА
Андижон

ЧИЛЛА ДАВРИ ВА У БИЛАН БОҒЛИҚ РАСМ-РУСУМЛАР

Чилла атамаси "чил" сўздан олинган бўлиб, форс-тожик тилида "қирқ" деган маънони билдиради. Чилла инсонлар ҳаётидаги энг оғир ва масъулиятли даврни англатувчи сўз ҳисобланади. Удум бўйича чилла 40 кундан, иборат бўлиб, шундан 20 кун кичик чилла, қолгани эса катта чилла деб аталади.

Қишнинг энг совуқ (25 декабрдан 5 февралгача) ва ёзнинг энг иссиқ саратони (25 июндан 5 августгача) вақтлари чиллага кирилади. Она ва унинг чакалоғи ҳаётининг тутруқдан кейинги, келин-куёв турмушининг никоҳдан, марҳумнинг вафотидан кейинги ilk даврларига нисбатан ҳам чилла атамаси қўлланади.

Зоҳидлар ташқи дунедан ажраган ҳолда бир жойда 40 кунгача тоат-ибодат қилганлар. Қурбон ҳайити олдида чилла ўтириш расми бажарилган.

Одатта кўра, келин-куёвнинг, фарзанд кўрган аёл ва чакалоқнинг чилласи уларни ғўе ёмон руҳ, алвасти ва бошқалардан сақлашни таъза қилган. Чиллани келинчақ учун фарзандсиз аёллар билан учрашиш хатарли ҳисобланиб, ғўе турмас аёлнинг қисмати келинчаққа ўтиши мумкин деб тушунишган. Кейин уйига бефарзанд аёл қадами тегса келинчақ ҳам бола кўрмайди деб ирим қилишган. Бу удумни "чилла тушди" — деб ҳам аташади.

Чилла даврида касофат, бахтсизлик содир бўлмаслиги учун она ва бола елғиз қолдирилмаган. Хонада доимо чироқ ёқиб қўйилган, бу хонадон эса чиллаҳона дейилган. Халқимизда баъзи тарбияси ночор кишиларга нисбатан "Чилласида чироқ кўрмаган" иборасининг аталиши ҳам бежиз эмас.

Чилла вақти чакалоқ тузли ва тупроқли лойка сувга чўмилтирилган. Халқ таъбати нуктаи назаридан ва кексалар таъбирича бола чўмилтирилганда бадани тозаланади ва кайфияти кўтарилади. Бунда тоза сув таркибига ҳам эътибор берилади. Чўмилтиришга мўлжалланган сувга аралаштириш учун тоза кесаклар ишлатилган: Бу кесаклар асосан ўз хонадонининг тандирлари ёки қўҳна паҳса деворлари кесакларидан иборат бўлиши лозим бўлган. Вақти-соати билан чакалоқ танасида иссиқлик тошмаслиги учун кесак майдалаб докадан ўтказиб сепилган. Чўмилтириш маросимидан сўнг чакалоққа махсус "чилла кўйлак" кийдирилган. Баъзи кишлоқларда ғўдақ тутилганданок унга "ит кўйлак" кийдирилган. Ғўе болага хавф солиши мумкин бўлган бало-қазо итга епишсин дейилган. Чунки ит тез касалликка чалинмайдиган, бардошли, тез кўпаядиган ҳайвон ҳисобланган. Агар оилада бола кўп турмай нобуд

бўлаверса, то қирқ кунгача чўмилтирилмаган.

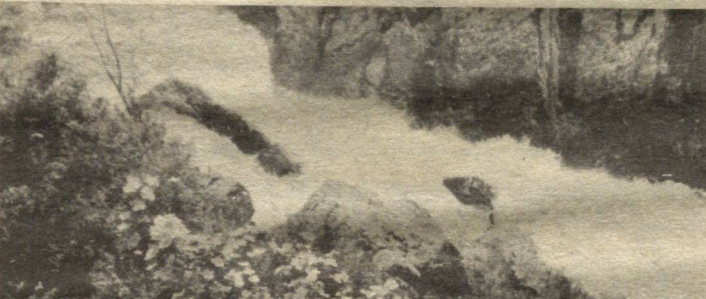
Туккан аёл чилла даврида оғир юмушларни бажармаган ва айниқса овқатланиш режимига қатъий риоя қилган. Масалан, она қайнатилмаган овқат, ҳар хил суюқликлар, пиез, бошқа аччиқ ва шўр нарсаларни истеъмол қилмаган. Дастлабки кундан бошлаб онага атала, ширчой ичирилган. Одатда атала баҳорги оқ бугдой унини зигир ёғи ёки қуйруқ ёғига қовуриб тайерланган.

Элшунос Г. П. Снесаревнинг ёзишича, Хоразм вилояти Хонка туманидаги Сарипоён деган кишлоқда Чиллатут номли муқаддас дарахт бўлган. Чилла даврида касал бўлган чакалоқларни мана шу тутнинг ёнига олиб келинса ва унинг шохларига ҳар хил латта-путталарни осиб қўйишса, у тезда тузалиб кетади деб ташлаб кетишган.

Асрлар ўтган сайин чилла даври ва у билан боғлиқ расм-русумларнинг аксарияти унутлиди, баъзиларигина республикамизнинг кишлоқ аҳолиси ўрсатида сақланиб қолган, холос.

Аслида, чилла даври расм-русумлари ҳам ўзбек халқи миллий қадриятларининг муштарак бир қисми ҳисобланади.

Ибодулла ШОЙМАРДОНОВ

Инсон яралибдики, доимо бахт ва муҳаббат сўзи билан бир тан, бир жон бўлиб яшашни истайди. Аммо ҳаёт кургурнинг сўрови кўнгил мулки билан ҳечам ҳисоблашиб ўтирмайди. Унинг замирида бахт борми, демак бахтсизликнинг бўлиши ҳам шарт. Муҳаббат деган тушунча мавжудми, албатта ишқу-сафо, ахду вафо гулзорларида шохона яшаётганлар ҳам ва ёки кўнглидаги эришолмасдан дарду дунеси бир тутам бўлиб юрган қалби зимиштонлар ҳам йўқ эмас.

Менимча муҳаббатсиз юракнинг оғирлиги бўлмағай. Ўша оғирликсиз, яъни юксиз яшаш эса... Қолгани ҳар кимнинг ўзига хавола.

Ёшим 19 да. Исми Мухайе. Ўтган йили турмушга чиқдим. Мен учун севгининг ҳам, муҳаббатнинг ҳам ҳеч қандай аҳамияти қолмаган. Тўйимиздан кейин эрим ичадиган, чекадиган ярим кечалари кириб келадиган одат чиқарди. Ҳатто бир неча марта калтаклади. Икки марта касалхонада етиб чиқдим. Уруш-жанжалларнинг моҳиятини кейин тушундим. Эрим "бошқасини" топган экан. Ажрашиб кетдик... Шуми севиб турмуш куришининг аҳоли? Агар муҳаббат шунақа бўлишини билганимда кўзимни чирт юмиб, ота-онам бермоқчи бўлган одам билан муҳаббатсиз яшаган бўлардим.

Исми Умида. Ўн еттига энди тўлдим, лекин анча ешми, анча умрни яшаб қўйгандайман. Ўтган йили кузда турмушга чиқдим. Тўғрироғи мажбурлаб узатишди. Кўёв бўлиши йигитни ёқтирмасдим. Севиб қолсам керак деб ўйлагандим. Лекин унга нисбатан муҳаббатдан қалбимда асар ҳам йўқ эди. Кейин ажрашиб кетдим. Эрим бошқа қизга уйланди. Менинг эса яшагим йўқ. Ота-онамининг измига қарадим. Севиб турмуш қурганимда бошқача яшаримдим...

Исми Нодирбек. Ёшим 20 да. Ўқийман. Менимча чиройли қизларга унчалик ишониш керакмас. Улар ўз хуснларига бино қўйганлар. Хусну латофатини кўз-кўз қилиб, барибир алдаб кетади. Бошимдан ўтган. Гулнора исми ғўзал қизни севиб қолгандим. Агар дунёда иккита ғўзал бўлса, шубҳасиз бири Гулнора эди. Еру-қўққа ишонмасдим уни. Бир неча ой бирга юрдик. Аммо Гулнора севгимни рад этди. Айтишича унинг кўнглидаги йигит эмасмишман. Шундай экан, нега мени шунча вақт алдаб юради!? Кейинроқ билсам, мендан бошқа яна иккита йигити бор экан. Бир бошлаб ўл оқмоқчи бўлдим, унга бўлган муҳаббатим йўл қўймади. Энди ҳеч қачон чиройли, ўзига ортиқча бино қўйган қизга кўнгил қўймайман. Дунёдаги энг ҳунук (қизларнинг хунуги бўлмади) қизлардан бирига уйландим.

Исми Мадина. Ёшим 20 да. Мен ҳам

муҳаббат ҳақида фикр билдирмоқчиман. Муҳаббат деб лоф урамизу, ҳеч кимда муҳаббатнинг "М" ҳарфини ҳам тополмаймиз. Муҳаббат ҳозир пулга айланган. Кимнинг пули кўп бўлса муҳаббат ҳам, инсон тақдир ҳам ўшанинг измида. Қизлар ҳам баъзан шунақаларнинг қўлида ўйинчоқ, тўғрироғи кўгирчоқ бўлаётганлигини сезишмайди.

Сизга бир мисол. Барно исми ешкандан бирга ўсган дугонам бор эди. Мактабни тугатиб у ишга киргач, Баходир исми бойвачча йигит билан танишибди. Унинг машинаси, кийиниши, ташқи киефаси дугонамни мафтун қилиб қўйганди.

Кейин... болали бўлиб қолди. Йигит эса дугонамни ташлаб бошқа шахарга ўқишга кетди. Дугонам ота-онасининг иснодга қолишдан қўрқиб ўзини осиб ўлдирди... Шуми муҳаббат? Шуми вафо? Бир ношуд туфайли гудлек қиз жувонмарг бўлди. Орамизда шундай йигитлар борки, улар ҳамма нарсани пулга қақишади. Ҳозир йигитларда диенат, садоқат, вафо деб аталмиш туйғулар тамомилан йўқолган. Ҳатто уларни севишгача кўрқадиган одам. Бир инсофсиз, диенатсизнинг қўлига тушиб қолиб, бошимизга Барнодек қизларнинг кунлари келишидан ҳадиксираб яшаймиз. Замон ўзгарди, дейсиз. Замон ўзгарган бўлса ўзгаргандир, биз инсонлар ўзгармаслигимиз керак-ку. Ўзимизнинг асл киефамизни, ҳае, иболаримизни муҳаббатимизни асрашимиз керак.

Исми Файзулла. Ёшим 19 да. Мен ҳам бошқа тенгдошларим қатори Муҳаббат изтиробини бошимдан кечирганман. Шунинг учун қизларга ишончим қолмаган. Чунки қизлар фақат алдайди. Уларнинг назарида биз ўтакетган фирибгар, шилким (сўзим учун узр), бевафо ҳисобланамиз. Наҳотки, қизлар беш бармоқ тенг эмаслигини тушуниб етмаган бўлсалар! Ахир бизларда ҳам қалб бор, юрак бор! Биз қалбимизнинг амрига бўйсунмоғимиз керак. Тушунингиз ҳаракат қилинг...

Исми Гулчеҳра. Ёшим 20 да. Ота-онам

зиёли, мартабали кишилар. Ўзимдан икки ёш катта йигит билан севишганман. Ниҳоятда авайлаб-ардоқларди мени. Тўрт йил бирга юрдик. Кейин... отам мени акин қариндошининг ўғлига бердилар. Ҳаётимдан нолимайман. Ҳамма нарсам, уйим-жойим бор. Турмуш ўртоғим жуда яхши. Лекин унга нисбатан муҳаббат йўқ. Бўлмади ҳам. Юрагимдаги муҳаббатнинг барчаси илгари севган йигитимда қолган...

Исми Саида. Ёшим 18 да. Онам вафот этганлар. Отамнинг розилигини олмай, йигитни тузуқроқ суриштириб ўтирмай турмушга чиқдим. Кейин билсам, мен турмушга чиққан йигит касалманд экан. Яшагим келмади. Тўғриси, қачонлардир барибир ундан айрилиб қолишимни ҳис қилдим. Ҳозир ажрашиб акамнинг уйида яшаяпман. Отамнинг насихатида қулоқ солганимда балки бахтсиз бўлиб қолмасимдим...

Дейдиларки, одамзод дунёга фақат бахт, муҳаббат, эзгулик ва яхшилик излаб келгай. Во ажаб, нечун бир сикимизга жонга бунчалар ташвиш? Бу нималар ёвзига ахир? Бу нималар важадан? Биз излаган бахт-шунчалар, қимматим, биз кутган муҳаббат, биз истаган эзгулик шунчалар қамқоғими?

Аслида жамикки тирикларни бор буди-шуд билан қўқсида ортоқлаб кетаётган ҳаёт деган улкан кемада одамзод учун ҳамма нарса тўла-тўқисдир. Бироқ, оз билан кўпнинг, катта билан кичикнинг ширин билан аччиқнинг меъерини билмаймиз. Ўйлаб кўрсак, унчалик бахтсиз ҳам эмасмиз, муҳаббатимиз ҳам ўзимизга ярашади. Бу борада фақат инсофдан чиқиб кетганлигимиз рост. Бизнинг ноинсофлигимиз ҳаёт неъматларидан ўзгаларнинг ризқини қирқилини билмаймиз. Афсуски, билган пайтимизда кеч бўлади. Ҳамма-ҳаммаси кейин эста тушади. Сўнггида йигла, сикта, оху-нола қил, барибир. Оқибати эса яна бахтсизлик, яна муҳаббат ва вафосизлик!

Юқоридаги дилгир, армонли хатларни ўқиб тушунганим шу бўлди: Ҳаётда бахт излаб юрганларнинг ҳаммаси бахтлидир, муҳаббат истайдиганларнинг ҳаммаси соф муҳаббатлидир. Энг муҳими уларга сабр-бардош, ҳамиша ақл ва инсоф билан иш қуришини тайламан.

ШОИРА КАМОЛИДДИНОВА
ТошДД филология факультетининг
талабаси

Избоскан тумани Чувама кишлоғилик Улуг Батан уруши катнашчиси, иккинчи гуруҳ ногирони Абдуқодир ота Жўраев кишлоқнинг пиру бадавлат отахонларидан бири. Саккиз нафар фарзандни тарбиялаб воёга етказган отахон уларнинг ҳаммасини уй-жойи қилиб қўйган. Ўз табири билан айтганда бир этак набиралари ҳам бор.

ЎРМОНДАГИ ЧАҚАЛОҚ

1943 йилнинг ёз кунларидан бири. Кеңликлар оша ястаниб етган Брянск ўрмонидagi йўлдан 371-ўқчи полк жангчилари ҳорғинлик билан қадам ташлашиб, ғарбга томон кетиб боришмоқда. Бўйи пастроқ бўлгани учун доимо сафининг ортда юрадиган Абдуқодир пулемет дисксини кўтарганча кетар экан, экин атрофдан эшитилган йиғи товушини эшитиб ўрнида таққа тўхтади. Дикқат билан қўлоқ солувди, ҳақиқатан ҳам ўрмон ичкарисидан чақалоқнинг йиғиси кўлоғига чалинди. «Е, тавба — ўйлади у. — Кимсасиз, бепеон ўрмонда чақалоқ нима қилади, яқин-атрофда бирорта ҳам хутор бўлмаса? Командирга айтиб кўрайчи».

Рота командири лейтенант Хорошенков рухсат олгач, Абдуқодир йўлдан ўн-ўн беш қадам ичкарига кириши билан қўзи бомба ҳосил қилган чуқурга тушди. Чақалоқ йиғиси ўша чуқур ичидан эшитиларди. Бу ердаги нохуш манзарани кўриб, Абдуқодирни титроқ босди. Чуқур ичидан бошини бомба парчаси узиб ташлаган, ҳаммаёғи қонга беланган аёл мурдаси етарди. Мурданинг оёқлари орасига қисилиб қолган беш-олти ойлик қип-яланғоч чақалоқ эса ҳали қони совуб улгурмаган онасининг кўрағига мурғак қўлларини чўзганча талпинарди. Абдуқодир болани олиш учун муқурга энди энгашувди ҳамки, ўнг қўлини туйқусдан ўқ ялаб ўтди. У ҳамма ери қонга беланиб кетган болани бағрига маҳкам босганча, чуқурдан эмаклаб чиқиси билан яна ўқ товуши янгради.

Абдуқодир эмаклаб, энгашиб йўлга чиққанда сафдошлари юз қадамча нарида кетиб боришарди. Унинг чакиринини эшитган жангчилар бир-бирларини шерикларининг чақалоқ топиб олгани ҳақида хабарлор қилишди. Полк юришдан тўхтади. Полк командири полковник Хихадзе зум ўтмай Абдуқодирнинг олдида етиб келди, бўлган воқеани батафсил тинглади.

— Ўзбекмисан? — деди Абдуқодирнинг елкасига қўл ташлаб командир. — Сиз ўзбеклар ажойиб, бағри кенг, меҳрибон одамларсизда ўзи. Мен Фарғонада бўлганман. Ажойиб юрт, хўп, ўртоқ пулеметчи, ҳушёрлигинг, меҳрибонлигинг учун ташаккур билдираман. Болани эса шоферим билан биргаликда дала госпиталига олиб борасизлар, шахсан ўзинг борасан, хўпми? Госпитал менимча шу жойда, эллик-олтмиш чакирим нарида бўлса керак.

ГОСПИТАЛДА

— Йўқ, йўқ, болани қабул қилолмайман. Тушунсанларчи ахир, бу жойда ярадорлар даволанади. Энди бир камим бола боқимни қолувди.

Госпитал бош врач шундай деди-да ичкарига кириб кетди. Кутилмаган муомаладан ҳайрон бўлиб қолган Абдуқодир савол назари билан шоферга қаради. Ҳамроҳи «ҳозир боппаймиз» дегандек ишора қилди-да машинадаги радия орқали командирга вазиятни маълум қилди, сўнг «хўп, ҳозир» деди-да ичкарига кириб, бош врачни чақириб чиқди.

— Мапа грузинча сўкишни ҳам билиб олдик, — деди радия олдидан бўшапганча қайтар экан бош врач. — Қани ичкарига юрингларчи.

Госпитал катта тиббий ҳамшираси Абдуқодирнинг қўлидан болани олдида, хонанинг бир четида болани унга қўқсини тутди. Тўхтовсиз йиғлаётган чақалоқ зумда йиғидан тўхтади.

— Ҳамшира, — деди бош врач. — Болани нима билан боқамиз, ҳали у эми-икли экан-ку? Иннайкейин уни ким деб расмийлаштирамиз?

— Бугега хавотир олмагн. Муҳими бола соғ экан. Бир банка қуюлтирилган сут бор. Эртагаёқ болани эмизлик болалар уйига жойлаштиришга уринамиз. Ўртоқ майор (бош врачнинг унвони шундай эди) чақалоқ боққининг энди ҳеч кими қолмабди. Агар

рози бўлсангиз болани ўз ҳалоскори номига расмийлаштирсак.

Ҳамшира Абдуқодирдан унинг уй манзилини езиб олгач, ортидан таъкидлади: — Бола кизалоқ экан, умридан бўлиб, улайиб кетса, бир кун албатта сизни излаб топади. Сизни исм-шарифингизни, яшаш жойингизни езиб, махсус жилда солиб, бўйига осиб қўямиз. Қизингиз то воёга етгунча қадар бу маълумотлар унинг енида сақланади.

КУТИЛМАГАН МАКТУБ

— Абдуқодир ота, ҳўв Абдуқодир ота! Ҳовлидаги тоқларни тартибга келтираётган Абдуқодир ота «ҳозир» деди-да кўча дарвозаси томон йўл олди. Дарвоза енида турган ҳарбий формадаги киши-район ҳарбий комиссариати бошлиғи Сусликов этани кўриб мамнуният билан жилмайди:

— Э, суюнчини каттароғини чўзаверинг, оқсоқол. Сизга хат олиб келдик. Украинадан, чамамда бирорта кулролдошингиздан шекилли. Уй манзилингиз ноаниқ езилгани учун хат қўлдан-қўлга ўтавериб анча уриниб кетибди. Хат дастлаб, Фарғонага жўнатишган экан, у ердагилар бизда бундай жой йўқ деб хатни қайтариб юборишди. Кейинги сафар хатни Наманганга юборишди, яна сиз топилмабсиз. Ниҳоят бизнинг вилотга юборишган экан, почтадагилар мента келтириб беришди.

Абдуқодир ота ҳаммаёғига сон-санқисиз почта муҳрлари урилган, титилиб кетган хатжилд (конверт) ни қўлига олди. Ундаги езувларга кўз югуртирди. Фарғона вилоти Избоскан райони, Дзержинский номли колхоз, Жўраев Қодиржонга.

— Э, ўртоқ воском, — деди Абдуқодир ота меҳмонларни уйга таклиф қилар экан. — Бу хат почталарда беш-олти йиллаб нега сарсон бўлганини энди тушундим. Ахир уруш вақтида вилотимиз номи Андижонмас, Фарғона эди, колхозимиз номини эса Дзержинский дейишарди. Мана, қараңг, хат бундан беш йил олдин, 1979 йилда езилган экан-а.

Абдуқодир ота хатни очиб, ҳайратдан донг қотиб қолди ва беихтиёр «Кизалоқ тирик экан?» деб юборди. Сўнг Сусликовга юзланиб, «Илтимос сиз ўқинг, мен ўзимни налғати сезялман» деди-да, унга узатди. Сўхбатдоши хатни ўқишга киришди:

«Салом отажон, салом меҳрибон халоскорим! Ҳаётимни сақлаб қолганингиз учун ҳам сизга мингдан минг раҳмат! Олдингизда умрбод тиз чўкаман. Сизни йўқлаб 1960 йилдан бери мактублар битаман, аммо сиздан ҳамон дарак йўқ. Дийдорингизни кўришга муштоқман. Отажон, илтимос қиламан, бизнинг томонга меҳмон бўлиб келинг. Интизорлик билан кутаман.

Қизингиз Галина Жўраева, Украина ССР, Чернобыль шахри».

Бироз ўзига келгач, Абдуқодир ота меҳмонларга уруш вақтида Брянск ўрмониде еш гўлакни қандай топиб олганини ҳикоя қилиб берди.

— Қараңглар-а, — деди Абдуқодир ота ҳикоясини тутатар экан. — Бояқини қиз мени ҳарбий йигирма беш йилдан бери излаёттикан. Мен ҳам энди уни излайман. Худо насиб қилса келаси йили албатта Чернобылга бораман.

ДИЙДОР

1985 йилнинг эрта баҳорида Абдуқодир ота бир кучоқ соғва-саломлар билан Чернобыль шахрига етиб келди. Шаҳарга оқшом чўккан кезде М. Горький кўчасидаги эксплуатация ботқармасини топти.

— Галина Жўраева дейсизми? Ҳа, бизда шунақа аёл яшайди, — дейишди ботқармадагилар.

— Марказий шифохонада врач, эри Владимир атом электр станциясида муҳандис. Ҳозир сизга бир вақилимизни кўшиб берамиз.

Манзилга етишгач, ботқарма вакили эшик кўнироғини босди. Эшикни очган олтиинч ешлар чамасидаги аёлни кўриб Абдуқодир ота ҳайрон бўлиб қолди. Унинг кўнглидан ўтганини сезгандек вақил изохлади: — Бу киши мана шу хонадонда хизмат қилади.

Хизматчи уларни ичкарига таклиф қилгач, вақил телефонга қўл узатди: — Алло, шифохонаданми? Галина Жўраева керак эди. Уйдан сурашяпти дегн... Галина, бу сенмисан, сени излаб Ўзбекистондан бир бобой келди. Қизик у ҳам Жўраевман дегити. Йўғ-с...

Меҳмонхонадаги ўриндиқда бамайлихотир ўтирганча уйни қўздан кечирётган Абдуқодир ота девордаги суратлардан бирини кўриб ҳайратини яширолмади: «Бўлиши мумкин эмас!» Девордаги сарғайиб кетган суратда унинг болани кўтариб госпиталга кириб келатганлиги акс этганди. «Наҳотки ўшанда уни суратга туширишганини сезмаган бўлса?»

Шу пайт эшик тарақлаб очилди. Остонада еши қирқлар чамасидаги хушбичим аёл — Галина кўринди. У

Абдуқодир ота ропша-роса ўн кун деганда поезда-поезд юриб Витебск шахрига етиб келди. Йўл-йўлакай Чернобылга кирмоқчи бўлувди, кириштирмас. «Мумкинмас. Радиация!»

Витебск шахри четроғида жойлашган Чернобылдан сафарбар қилинганлар шифохонасида отага Галинанинг яқинда оғир хасталикдан сўнг вафот этганини маълум қилишди.

— Галина радиация хавфидан ўзгаларни қутқараман деб ўзи унга дучор бўлди, — отага тушунтириш берди Галинанинг ҳамкасбларидан бири. — У уч кунгача фалокат содир бўлган жойдан нари кетмай одамларни сафарбар қилиш билан машғул бўлди. Оқибатда ўзи қаттиқ нурланишга учради. Сизга хатни кўзи хиралашиб, оёқ-қўллари даярли ишламай қолган бир вазиятда етганди. Илтимосига кўра хатни

ФАЛАКНИНГ ГАРДИШИ

ҳаяжоннинг зўридан бир муддат шу жойда таққа туриб қолди. Сўнг оҳиста юриб Абдуқодир отанинг олдида келди: — Сиз... сиз... ўшамисиз. Вой худойим-ей, сизни ҳам кўрадиган кун бор экан-ку?! Отажон, мен сизни шунчалар кўп кутдимки, ҳайрият бор экансиз. Отажоним, меҳрибоним, халоскорим...

Галина ўзини Абдуқодир отанинг кучоғига отди ва хўнграб йиғлаб юборди. Абдуқодир ота бир нималар деб унга тасалли бермоқчи бўлар, аммо ўзи ҳам кўз ешларини тиелмасди.

Зум ўтмай Галинанинг эри Владимир ҳам машинасида етиб келди. Тезликда катта дастурхон езилди. Қўни-қўшниллар, қариндош-уруғлар жамул-жам бўлишди. Дедарди тўрт кунгача Галинанинг уйдан меҳмонлар аримади.

Ўтган тўрт кун ичиде Галинанинг болалари етти ешли Сережа ва икки яшар Светланаалар Абдуқодир отага ўз болаларидек ўрганиб қолишди. Ота ҳам уларни набираларидек суюб, эркалашни қанда қилмасди. Бир куни Сережа отанинг дўшисини бошига қийди-да онасига сўз қотди:

— Ойи, биз ҳам ўзбекмизми?

— Бўлмасамчи — деди Галина мамнуният билан бош силтаб. — Ахир бобонг ўзбек бўлганидан кейин биз ҳам ўзбек бўламизда. Бу йил езда ҳаммаимиз биргаликда отажонимизнинг уйига — Ўзбекистоннинг Чувама деган кишлоғига меҳмонга борамиз.

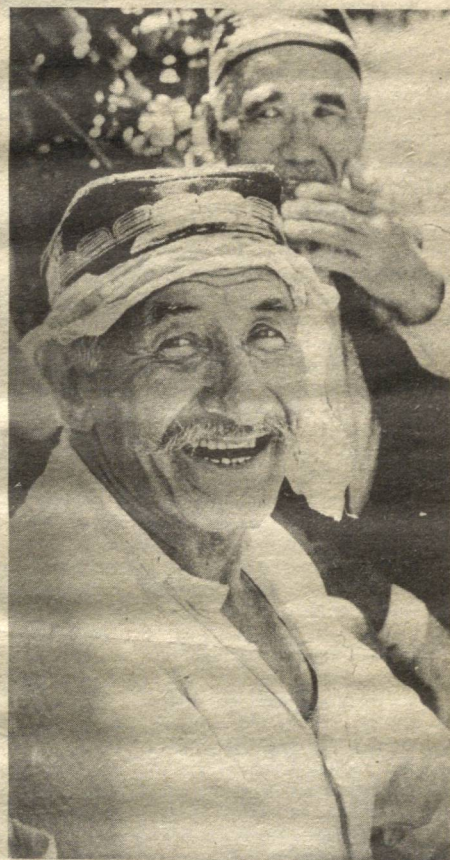
... Чернобылдан қайтар чоғида Абдуқодир ота Галинага қайта-қайта тайинлади: — Қизим, болаларингизни олиб, езда албатта бизникига боргн. Отпускангнн ол-у, биз томонга уч, хўпми?! Унгача хат езишни қанда қилма.

Тақдир тақозоси билан ота-бола тутинган бу кишиларнинг ўшанда сўнги бор учралиб туришганини ким ҳам ўйлабди, дейсиз.

ОТАНИНГ БЕОРОМ КУНЛАРИ

Абдуқодир ота сафардан қайтиб келгач, орадан бир ойча вақт ўтар-ўтмас Чернобыль АЭСида фалокат рўй берганлиги ҳақида муҳдиш хабарини эшитди, оромини йўқотди. «Ишқилиб Галиналар тинчмикин? Радиодан ҳаммаёқ жойда дейишяптику? Ўзим бир бориб келмасам кўнглим ўрнига тушмайди чоғи».

Ота ана шундай ҳардам хаел бўлиб турган кунларнинг бирида Галинадан хат олдию бор ҳаловатини йўқотди қўйди. Галина хатига ўзини қаттиқ касалланиб Витебск шаҳридаги шифохонада етганини, эрини атом электр станциясидаги фалокат пайтида ениб кетганини маълум қилганди.

Абдул Гани ЖУМА сурати

биз жўнатиб юборганмиз.

Шифохона қоровули Абдуқодир ота билан салом-алик қилар экан ачиниш билан бош тебратди:

— Эссизгина, қандай ажойиб шифокор эди-я. Бу ерда қанча одамни ўлимдан қутқараман деб, ўзини кеча-кундуз аямасди. Ҳали жуда еш эди, еш... Галинанинг қабри бу ердан сал четроқдаги қабристонда. Эшитишмача, унинг фарзандларини эрининг қариндошлари олиб кетишди. Ана шунақа гаплар. Қани, биродар, юринг, биргаликда марҳумларни бир зиерат қилиб келайлик бўлмасам.

Езувларга қарай-қарай Галинанинг қабрини топишди. Бундан аттиги бир неча ой олдин дийдор кўришиб, тутинган қизининг меҳрига тўйилган Абдуқодир ота қабр олдида тиз чўкканча узоқ ўй суриб қолди. — Галина қизимни бозуғ топанмида бевақт йўқотдим, — дейди Абдуқодир ота. — Не илож, Парвардигорнинг ҳукми шу экан. Энди унинг фарзандларини изламоқдаман. Худо хоҳласа украинлик набираларини излаб топиш учун яна сафарга отланишни кўзлаб турибман.

Ҳалимжон ТОҲИРОВ
Наби ЖАЛОЛИДДИН

Сайера Қозиева Бойсун туманида туғилган. Ёшлар Иттифоқи мукофоти совриндори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист. Турмуш ўртоғи Илхом Ҳалимов ҳам санъаткор — кларнет чалади. Дилмурод, Бехруз исмли ўғиллари бор. Сайеранинг репертуарида 200 дан ортиқ кўшиқ жамланган.

— Сайера, сиз фольклор кўшиқлари билан одамларнинг эътиборига тушган эдингиз, шундайми?

— 1970 йилда “Биз Сурхондареданмиз” деган телекўрикда катнашиб, “Ае духтар” номли тожик халқ дапарини айтиб, кўпчилиكنинг назарига тушдим, деб ўйлайман. Сурхондареда ҳам, бошқа вилоятларда ҳам дарров танишарди мени. Ушанда “Шалоло” халқ ансамбли таркибига чиқиб, лауреат бўлгандим.

— Ҳозир кийимларингизда ўзгаришлар катта. Авваллари сахнага каштали либосларда чиқардингиз, энди эса яатир-юлтур кийимларда кўраминиз...

— Тўғри, олдинлари тожикча либосларда кўп чиқардим. Кўп йиллар сахнада юриб, бошқа хонандаларнинг кийинишларини кўриб, оврупоча либосларга ҳам қизиқиб қолдим. Лекин уша каштали либослардан воз кечганим йўқ. Ёиласизим, қандайдир маънода кийим-кечаклар замон билан ҳамқадам. Халқ, томошабин санъаткорнинг кийимларига ҳам алоҳида эътибор беради.

— “Шалоло”, “Бойсун” ансамбллари ҳақида гапирсангиз.

— “Шалоло” 1964 йилдан бери мавжуд. Ансамбли фольклор-этнографик ансамблига айлангунга қадар тилга тушиб улгурган эди. Кейинчалик у “Бойсун” фольклор-этнографик ансамблига айланиб кетди. Лекин айни пайтда “Шалоло” ҳам халқ ансамбли сифатида ишлаяпти. Иштирокчиларимиз эса иккала ансамблга ҳам қатнашапти. “Шалоло”нинг заминида болалар фольклор-этнографик ансамбли (раҳбари Саттор Қурбонов) ҳам ташкил топди. “Шалоло” дуне кезган ансамбль. Полша, Англия, Афғонистонда санъатимизни намойиш қилдик. Москвада бир неча марта бўлди. Алматидеда ўтказилган “Олтин олма” фестивалида муваффақиятли қатнашганмиз. Ўзбекистонда эса “Шалоло” бормаган ер қолмади десам ҳам бўлади.

— Кўпинча тожикча кўшиқлар айтасиз. Тожикмисиз?

— Ҳа, тожикман.

— Агар малол келмаса, оилангиз ҳақида гапирсангиз.

— Икки фарзандимиз бор, худога шукур. Турмуш ўртоғим санъаткор, доимо енимда. Муваффақиятларимдан хурсанд бўлади, тушқуналикка тушган пайтларимда далда беради. Севиниб турмуш кўрганмиз.

— Эракларда қандай фазилатларни қадрайсиз?

— Гапининг устидан чиқадиган, мағрур эракларни ектираман.

— Сизнингча, бахт нима ўзи?

— Агар оилани назарда тутадиган бўлсак — эр-хотиннинг бир-бирига суяниб, бамаслаҳат, иноқ яшашлари, иш туташлари энг катта бахт.

— Дугоналарингиз кимлар?

— Доимо сафарда, доимо ижод билан бандман. Дугона учун эса вақт керак, борди-келиди дегандай...

Балки Тошкентда яшаганингизда янада бошқачароқ бўлармиди?

— Энди тилга туша бошлаган пайтларим Тошкентга жўнаб кетганимда яхши бўларди, деб баъзан афсусланаман. Лекин кўп нарсга одамнинг ўзига боғлиқ эмас экан. Бир томондан онамни ташлаб кетолмадим, иккинчидан, кўчиб борсам, уй-жой масаласи нима бўлади деган андиша бор эди.

— Бор-е, кўшиқни, санъатни тугатдим-е, деган пайтларингиз ҳам бўлганми?

— Бўлган шунақа ҳоллар. Лекин онам доим “хаётда бундай майда гаплар кўп бўлади, эътибор берма”, деб ниятимдан қайтарганлар.

— Бизда кексаяр санъатни, хусусан аёл санъаткорни ёктиришавермайди. Бундай муносабат сизга оғир ботмайдими?

— Тўғри, бизда — Бойсунда аёл санъаткорнинг сахнага чиқиши қийин. Лекин мен билан фахрланишади. Бойсуннинг қаерига

ҳаракат қиламан.

— Филмларда суратга тушганимиз? Ёки биронта режиссёр таклиф қилиб қолса, суратга тушиш ниятингиз борми?

— Аслида кўшиқчи бўлиш ҳаёлимда ҳам йўқ эди. Киноактриса бўламан деб юрардим. Агар кўрган бўлсангиз, “Бойсунда қор эриганда”, “Унутилган кўшиқ” телефилмларида суратга тушганман. Яқинда “Шарқ бозори” (кинорежиссёр Холиқ Хурсанов) телефилмида суратга тушдим. Агар бадий филмларда суратга тушишга таклиф қилиб қолишса, жон деб рози бўлардим.

— Қайси рангини, қандай атирни ёктирасиз?

— Ранглардан гулобини, атирлардан эса... французларнинг “Нури маги” деган атирини хуш кўраман.

— Асли касбингиз нима?

— Тошкент Давлат маданият институтининг

МЕН БИЛАН ФАХРЛАНИШАДИ

— Афсусланмайсизми?

— Баъзан афсусланаман. Шундай ҳоллар бўладики, агар дугонам бўлганида, дардимни унга айтиб, енгил тортармидим дейман.

— Чет элларга бордингиз. У ерда қандай кутиб олишди? Уларга сизнинг нимаингиз ёқди?

— Кийимларингизми?

— Харакатларингизми?

— Менимча, чет элликларга менинг овозим кўпроқ ёққан. Лекин санъаткорнинг ташқи кўриниши ҳам жуда муҳим. Балки кўшиқларимга мос, ҳамоханг ҳаракатларим ёққандир. Афғонистонда сафарда бўлганимизда бир кунда уч мартагача (талабларга биноан) концерт берардик. Ёнимда олти нафар раққоса қиз ҳам бор эди. Ким билади, ушанда халқнинг олқиши кўплигиданми, ҳеч чарчамаганман. Ҳолбуки, бир кунда қўйилган икки соатлик концертдан сўнг одам чарчаб, толиқиб қолади.

Англияга сафарга борганимизда, у ерда яшайдиган бир эронлик аёл билан танишиб қолдим. Концертларимизни бошдан-оёқ роҳатланиб кўрарди. Мендан у кўпинча эронча, афғонча кўшиқлар айтишимни илтимос қиларди. Айниқса, Эрон халқ кўшиқларидан “Ман омадам”ни айтганимда ўриндикдан паства тушиб, ўтирган куйи йиғлаб эшитарди. Концертдан сўнг эса олдимга келиб, “Сайеражон, оҳанги шумо бисер хушаст, овози шумо бисер мақбулст, мисли булбул”, дея қучоқлаб, қутлади.

— Кўшиқни ўйнаб ижро этиш муҳлисларга нима беради?

— Кўшиқни таякдай қотиб туриб айтса ҳам бўлар. Лекин озгина бўлса-да, кўшиқни англашлари учун ҳаракат билан, рақс билан айтаман.

— Тошкентга келиш ниятингиз йўқми?

бормай, қайси кишлоғи, қайси кўчасига қирмай, яхши тилаклар билдиришади. Ёш-у қари кўшиқларимга қизиқишади.

— Кулиб кўшиқ айтганингизни кўриб кўпинча сизни хушчақчақ аёл деб тасаввур қиламиз. Аслида ҳам шундайми?

— Табиатан хушчақчақман. Гоҳо хушчақчақлигим меъеридан ошиб кетаверса, ҳужайиним “Ўзингни жиддий олиб юрган!” деб танбех ҳам берадилар. Шундай пайтларда хафа бўлиб кетаман. “Умр ўлчовли, хурсанд, хушчақчақ ўтказайлик-да, вақтни”, дейман. Ўзига бино қўйиш, манмансираш деган нарсалар менга ёт.

— Сурхондарё Ватанимизнинг қутлуг бир бўлагини. Унинг ўзига хослиги нимада?

— Келинг, яхшиши, Бойсун ҳақида гапира қолай. Қаёққа бормай, қаерда бўлмай, мени Бойсуннинг суви билан ҳавоси ўзига тортиб туради. Токи ана шу икки нарса бор экан, Бойсун дунёдаги жамикки ўлкалардан ортиқ ва зебо бўлиб қолаверади.

— Нимадан кўракисиз?

— Аввало Худодан кўраман. Кейин эса... тез ениб, тез ўчишдан.

— Қайси санъаткорлар кўнглингизга кўпроқ яқин?

Гуғуш — эронлик машҳур хонанда ҳам менинг жони-дилим. Ёшлигимдан бери бир ниятим бор — қачон бўлса-да, Эронга бир борсам, Гуғушни бир кўрсам дейман. Унинг кўшиқларидаги сўзлар, хатти-ҳаракатлари бутун вужудимни жимирлатиб юборади.

— Кўшиқларингизга мусиқани ким ёзади?

— Фолклор кўшиқларини қайта ишлаб, ўзим эстрадага мослаштираман. Чунки Сурхондарёда қуй басталайдиган одамнинг ўзи йўқ. Шунинг учун яхшими, ёмоним, ўзим қуй басталашга

методика бўлимини тугатганман.

Чангдга ўқиб, кейин ташлаб кетганман.

— Фақат сиз ҳақингиздаги, сизнинг санъатингиз суратга олинган тасмалар қанча вақтни ташкил этади? Бунинг шунинг учун сўрашмайми, марказда эмас, вилоятда, яна бунинг устига чекка Бойсун туманида яшасангиз-да, санъатингиз билан минглаб одамларга танилдингиз.

— Ижодимга бағишланган телефилмлар 75 минутни ташкил қилади. Яқинда яна 20 минутлик телефилм ишлашди. Тошкентда тарғибот-ташвиқот афшаси учун суратга олишди. 1995 йилнинг таквим (календар)и учун ҳам рангли суратга олишди. Бу иккала иш учун Бойсун туман ҳокимлиги ўн миллион сўм ажратди. “Анор” телекўриғида катнашдим.

— Яна қандай ниятларингиз, режаларингиз бор?

— Ҳали элга ошқор бўлмаган янги кўшиқларим бор, уларни ездирмоқчиман. Имкон туғилса-ю, хорижга сафар қилсам, хорижлик санъаткорлар билан тажриба алмашсам дейман. Мақомга ихлоос баланд. Лекин ҳали ҳеч ким менинг мақом айтганимни эшитган эмас. Мақом йўлида айтиб, муҳлисларини хурсанд қилиш ниятим бор.

— Кўшиқ айтиш учун қувватни қаердан оласиз?

— Ким билади, балки бу тугма ҳолатдир. Ёшлигимдан ўзи шундайман. Ҳеч қачон сахнада ўзимни йўқотмаганман. Муҳлисларимнинг юз-қўзларига қараб туриб ҳам, қуч-қувват оламан.

Сўхбатдош Махмуд АБУЛҲАЙЗ
Сурхондарё вилояти

Бош муҳаррир:

Абдуҳошим ИРИСБОВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Қулман ОЧИЛ, Жуманазар БЕКНАЗАР,
Дадаҳон ЁҚУБОВ, Фарҳод РЎЗИЕВ,
Муҳаббат ИБОДОВА, Ҳалим САЙИД
(бош муҳаррир ўринбосари), Ботир
ЭРНАЗАР (масъул қотиб)

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ:

Зокир УБАЙДУЛЛАЕВ, Рўзимат САФОЕВ,
Абсалоим УСАНОВ, Абдумуталлиб РИЗОҚУЛОВ,
Муассис: Ўзбекистон Республикаси болалар
жамғармаси.

Газетамиз ҳомийси Ўзбекистон Республикаси Болалар
жамғармасининг “Чинор” илмий ишлаб чиқариш
бирлашмаси.

Таҳририят келган хатларга ёзма жавоб қайтармайди. Шунингдек,
фўқаролар билан ташкилотлар ўртасида воситачилик ҳам қилмайди.
Газетамиздан олинган маълумотлар “Оила ва жамият” дан деб
кўрсатилиши шарт.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ:

700029, Мустақиллик майдони, 1-бино.
Телефон: 39-43-95

У. Султонов навбатчилик қилди
Обуна индекси - 64654

Рўйхатга олиш №33

Буюртма №Г-916. 35044 нусхада чоп этилди.
Газета IBM компьютерда терилди ва
саҳифаланди. Офсет усулида босялди.
Формати А-3, ҳажми, 2 босма табоқ.

1 2 3 4 5 6